

Stick your finger in the gap.

Drama is to investigate
and interrogate
the gap between what is legal
and what is justice.
[Simon Stephens]

De Britse toneelschrijver Simon Stephens omschreef het schrijven van toneelstukken als het onderzoeken en bevragen van de kloof tussen recht en gerechtigheid. Volgens hem dient de toneelschrijver zijn vinger in dat gat te steken, het gat tussen wet en rechtvaardigheid, de plek waar het pijn doet, de pijn die de mensen uit doet roepen: "Dat is niet eerlijk!"

Al moet een toneelstuk natuurlijk nooit een pamflet worden. Een schrijver die via een acteur zijn waarheden betweterig naar een publiek roept is een schrijver die zijn publiek kwijt raakt. Beter dan je eigen waarheden naast de bestaande waarheden van je publiek te zetten, trek je alle waarheden in twijfel. Zorg je dat je de zeurende kies in een bijtend gebit bent.

Want al is kunst bij uitstek een plek om misstanden aan te kaarten, weet ik niet of ik nou zo gek ben op sociaal-realistische drama. Ja, Brecht is geweldig. Maar Brecht is geweldig omdat zijn verhalen groter zijn dan enkel de misstand, omdat hij poëzie in de onrechtvaardige wereld brengt, omdat hij personages biedt waar een regisseur en een acteur mee aan de slag kan.

In het Britse toneel wemelt het van de voorbeelden van sociaal realistisch drama, vaak theater dat zijn werking en zeggingskracht al kwijt raakte in het jaar na de opvoering. Al is dat natuurlijk ook de kracht van toneel, waar het tijdelijke het eeuwige kan overschaduwen. En enkele stukken doorstaan de tand des tijds. Zoals *Gered* van Edward Bond. En wellicht valt er het een en ander aan misstanden aan te wijzen in de Shakespeares. Maar ook daar geldt: de stukken zijn meer dan het misstand en juist het overstijgende maakt een stuk universeel.

Ik denk dat de taak van een toneelschrijver kan zijn om de oncomfortabele plekjes op te zoeken. Iets dat de toeschouwer wat ongemakkelijk doet draaien op zijn stoel, maar zonder dat hij weggaat. En hoe zorg je dat de toeschouwer blijft terwijl jij in een rottend plekje peurt, een waarheid die vervelend is en stinkt?

Het is oneerlijk als je enkel de rotte plekje van de toeschouwer pakt en jezelf buiten schot houdt. Dan ga je, met de waarheid in pacht, arrogant en koket met je toeschouwer om. En zodra je neerbuigend doet tegen je publiek, keert het zich tegen je.

De eerste plek waar het pijn moet doen, is bij jou, de schrijver. Je moet op zoek naar je eigen schaamte en die tegen het licht houden. Als je tijdens het schrijven denkt: ik weet niet of ik dit durft te zeggen of te delen, dan heb je iets interessants te pakken. Iets om te onderzoeken, iets om binnenste buiten te keren, kortom: iets om over te schrijven.

En als je de pijn van dat rottende plekje kan delen met de toeschouwer en er wellicht ook troost, erkenning of zelfs humor in kan vinden, dan ben je op een goede weg.

Want we zijn immers allen struikelende stumpers, op zoek naar de vervulling van ons verlangen, op de vlucht voor alles wat ons angst aanjaagt en gedoemd te mislukken in onze pogingen de dood te weren.

Dus misschien is het niet het gat tussen wat wet en wat rechtvaardig is waar we onze vinger in moeten steken, maar het gat dat we met onze schaamte trachten te bedekken. Het gat dat pijn doet wanneer je er in wroet, maar dat je desondanks niet met rust kan laten. Omdat je weet dat zachte heelmeesters stinkende wonden maken. Omdat je weet dat je het bot moet breken voor het kan helen.

Maar het telt alleen als de schrijver deelt, niet preekt.